

PIERWSZA POMOC W NAGŁYCH WYPADKACH

ZRANIENIA

Ostrożnie usunąć z rany i okolic ewentualne zanieczyszczenia. Brzegi rany zdezynfekować wodą utlenioną lub etanolem, a następnie nałożyć opatrunek jałowy i zabandażować (*patrz rysunek*). W przypadku rozległego zranienia skierować poszkodowanego do lekarza.

Uwaga: nie kłaść bezpośrednio na ranę waty ani ligniny.

KRWOTOKI ZEWNĘTRZNE

W przypadku krwotoku tętniczego, żylnego lub mięszowego – jak najszybciej zatamować wypływ krwi, naciskając miejsce zranienia palcami, a następnie nałożyć na miejsce krwawienia opatrunek uciskający. Można do tego celu użyć zwitka bandaża lub innego przedmiotu o nieostrych krawędziach owiniętego gazą lub bandażem, i mocno zabandażować. **Zapamiętać godzinę założenia opatrunku i podać ją lekarzowi.**

Konieczna jest fachowa pomoc medyczna.

Uwaga: choremu nie wolno chodzić; musi być przenoszony lub przewożony.

KRWOTOKI WEWNĘTRZNE

Ujawniają się przez błądność, zmęcenie świadomości, objawy wstrząsu (słabe tętno, obniżenie temperatury ciała, zimny pot). Mogą także wystąpić krwawe wymioty, wypływ krwi z ust i narządów rodnych. Konieczna jest niezwłoczna pomoc lekarska.

ZŁAMANIA KOŃCZYN

Objawy złamania: silny ból w miejscu złamania, ograniczenie lub niemożność poruszania kończyną, deformacja kończyny, obrzęk. Unieruchomić złamaną kończynę przez usztywnienie dwóch sąsiednich stawów przy pomocy szyny, deszczulek lub innych przedmiotów dobrze przybandażowanych do unieruchomionej kończyny. W przypadku złamania otwartego (rozerwanie zewnętrznych powłok tkanki i skóry), zranienie należy prawidłowo opatrzyć (*patrz rysunek*). Niezbędna jest fachowa pomoc medyczna.

ZŁAMANIA W OBRĘBIE TUŁOWIA

Złamania żeber

Objawy: ból podczas głębokich oddechów, czasami krwioplucie, bolesność przy ucisku w miejscu złamania. Na okolicę złamanych żeber nałożyć (podczas głębokiego wydechu) szeroką warstwę przylepca lub opasać silnie klatkę piersiową bandażem elastycznym, ręcznikiem lub prześcieradłem.

Złamania lub uszkodzenia kręgosłupa

Objawy: silny ból w okolicy kręgosłupa, niedowłady względnie porażenia kończyn dolnych, pęcherza lub kiszki stolcowej. Unikać przenoszenia poszkodowanego bez niezbędnej potrzeby. W razie konieczności ułożyć chorego ostrożnie na desce, ławce, drzwiach itp. **Przewozić chorego do szpitala tylko karetką pogotowia ratunkowego.**

OPARZENIA I UDARY CIEPLNE

Objawy:

I stopień - ból, zaczerwienienie ewentualnie lekki obrzęk skóry;

II stopień: - rumień, ból i pęcherze wypełnione płynem surowicznym;

III stopień: - zwęglenie skóry, martwica tkanek - nawet do kości.

Stan poparzonego zależy nie tyle od stopnia poparzenia co od powierzchni oparzonej skóry. Dla osób dorosłych oparzenie powierzchni 15-20% może zagrażać życiu. W takiej sytuacji należy bezwzględnie wezwać karetkę pogotowia ratunkowego.

W przypadkach lżejszych oparzeń, a także do czasu przybycia karetki pogotowia, należy zapewnić poszkodowanemu spokój, podać środki przeciwbólowe oraz słodkie i ciepłe napoje. Okolicę oparzenia można zdezynfekować etanolem, a powierzchnię poparzoną splukać przegotowaną (lub destylowaną) wodą. **Nie wolno odrywać części ubrania przyklejonych do powierzchni oparzonej.**

BEZ WSKAZAŃ LEKARZA NIE WOLNO STOSOWAĆ ŻADNYCH MAŚCI LUB INNYCH ŚRODKÓW.

Udar cieplny i słoneczny

Występuje wskutek przegrzania organizmu.

Objawy: osłabienie, lękliwość, zawroty głowy, przyspieszone tętno, zaburzenia wzrokowe; mogą wystąpić wymioty i utrata przytomności. Chorego należy umieścić w chłodnym i przewiewnym miejscu, zapewnić spokój; głowę i klatkę piersiową lekko umieścić; całe ciało zmywać zimną

wodą; na głowę i klatkę piersiową stosować zimne okłady. W razie potrzeby stosować sztuczne oddychanie.

OPARZENIA CHEMICZNE

Pryśnięcie cieczy żrącej w oczy

Oczy przemywać nieprzerwanie znaczną ilością wody bieżącej (lub w ostateczności - podawanej z dużego naczynia).

W przypadku pryśnięcia **kwasami** – przemyć oczy 1%-owym roztworem wodorowęglanu sodu (NaHCO_3), a następnie ponownie dużą ilością wody.

W przypadku pryśnięcia **lugami** – przemyć oczy 1%-owym roztworem kwasu borowego, a następnie ponownie dużą ilością wody.

Konieczna jest jak najszybsza fachowa pomoc medyczna.

Oblanie ciała cieczą żrącą

Miejsca oparzone spłukać znaczną ilością wody bieżącej lub podawanej z dużego naczynia.

W przypadku oblania **kwasami** – myć oparzenia 5%-owym roztworem wodorowęglanu sodu (NaHCO_3), a następnie ponownie dużą ilością wody.

W przypadku oblania **lugami** – myć oparzenia 1%-owym roztworem kwasu octowego lub 1%-owym roztworem kwasu borowego, a następnie ponownie dużą ilością wody.

W przypadku oblania znacznej powierzchni ciała (ponad 10%) konieczne jest szybkie przewiezienie oparzonego do lekarza.

Oblanie ciała fenolem

Miejsca oparzone spłukać znaczną ilością bezwodnego etanolu, a następnie wodą wapienną.

Postępowanie w przypadku kontaktu ze związkami metaloorganicznymi

W razie bezpośredniego kontaktu ze związkami metaloorganicznymi oparzoną powierzchnię ciała należy spłukać dużą ilością zimnej wody, a następnie przemyć bezwodnym etanolem. Po założeniu jałowego opatrunku – udać się do lekarza.

PORAŻENIA PRADEM ELEKTRYCZNYM

Wyłączyć prąd ewentualnie oderwać osobę porażoną spod napięcia, **chwytając za ubranie (a nie za ciało)**. Jeżeli porażony jest przytomny, ułożyć go wygodnie, zapewnić spokój, okryć, podać do picia ciepły napój.

Jeżeli porażony jest nieprzytomny, ale ma zachowany oddech i krążenie, położyć go wygodnie, odchylając maksymalnie głowę do tyłu (język nie może blokować krtani) i niezwłocznie wezwać karetkę pogotowia. Jeżeli porażony jest w stanie śmierci pozornej, przystąpić niezwłocznie do wykonywania zabiegu sztucznego oddychania oraz zewnętrznego masażu serca. Zabiegi te wykonuje się aż do przybycia lekarza, względnie do momentu odzyskania świadomości przez poszkodowanego.

ZAPALENIE SIĘ UBRANIA LUB WŁOSÓW

Przewrócić na ziemię i tłumić ogień kocem, paltem lub inną częścią ubrania.

ZATRUCIA

ZATRUCIA CHEMICZNE WEWNĘTRZNE

Występują przy przedostaniu się przez drogi pokarmowe silnych kwasów i ługów. **NIE WOLNO POWODOWAĆ WYMIOTÓW.**

W przypadku zatruc kwasami podawać do picia słaby roztwór sody oczyszczonej.

W przypadku zatruc ługami podawać słabe roztwory kwasów (np. kwasu octowego lub cytrynowego).

Jeśli nieznaną jest wchłonięta substancja należy podawać do picia duże ilości wody.

Niezbędna jest fachowa pomoc medyczna.

ZATRUCIA ALKOHOLEM METYLOWYM

Początkowo bezobjawowe; w dalszej fazie - zaburzenia wzroku, świadomości.

Przed wszystkim wywołać wymioty; jeśli chory jest przytomny podać w ciągu 30 minut **40%-owy etanol sześciokrotnie rozcieńczony wodą** w ilości: 1,5-2,0 ml na 1 kilogram masy ciała poszkodowanego; jak najszybciej przetransportować chorego do szpitala.

ZATRUCIA POKARMOWE

Objawy: ostre zaburzenia żołądkowo – jelitowe, ewentualnie podwyższona temperatura. **Pożądane wywołanie wymiotów.** W przypadku zatrucia jadem kiełbasianym, który może wystąpić w konserwach jarzynowych i mięsnych), lub grzybami - konieczna natychmiastowa pomoc lekarska.

ZATRUCIA GÓRNYCH DRÓG ODDECHOWYCH

ZATRUCIA GAZAMI:

gazy duszące (tlenek węgla, gaz świetlny, gazy spalinowe)

Objawy: ból głowy, szum w uszach, nudności, osłabienie nóg, senność. Natychmiast wynieść poszkodowanego z pomieszczenia skażonego gazami do miejsca, w którym ma zapewnione czyste powietrze. W razie potrzeby zastosować sztuczne oddychanie; podać tlen. Bezwzględnie wezwać pogotowie ratunkowe.

gazy drażniące (tlenki azotu, siarkowodór, amoniak, dwutlenek siarki, pary steżonych kwasów)

Objawy: ból i zawroty głowy, podrażnienia błon śluzowych, bóle brzucha, wymioty.

Wynieść poszkodowanego ze skażonego pomieszczenia i ułożyć poziomo w miejscu, w którym ma zapewniony dostęp czystego powietrza i spokój. W razie potrzeby zastosować sztuczne oddychanie; podać tlen. Bezwzględnie wezwać pogotowie ratunkowe. **Zabronić ruchu poszkodowanemu** (w przypadku tlenków azotu następuje obrzęk płuc!).

gazowe związki usypiające (rozpuszczalniki organiczne, jak na przykład ksylen, benzen, benzyna, czterochlorek węgla, alkohole)

Objawy: podrażnienia błon śluzowych, dróg oddechowych i oczu, działanie usypiające, niepokój i zawroty głowy.

Wynieść lub wyprowadzić poszkodowanego z obszaru zanieczyszczonego gazami. Umieścić w miejscu zapewniającym dopływ czystego powietrza lub tlenu. Ciepło okryć. Przy braku oddechu zastosować sztuczne oddychanie. Bezwzględnie wezwać pogotowie ratunkowe.

ZACHOROWANIA NAGLE

OMDLENIA

Objawy: zawroty głowy, ogólne osłabienie, utrata przytomności, przyspieszone tętno.

Chorego ułożyć z lekko uniesionymi kolanami; głowa powinna być umieszczona niżej. Zapewnić dopływ świeżego powietrza; rozluźnić ubranie; twarz spryskać zimną wodą. Po odzyskaniu przytomności należy podać choremu gorącą kawę lub herbatę.

ATAK PADACZKI (epilepsja)

Objawy: drgawki, piana na ustach, upadek na ziemię, utrata przytomności, mimowolne oddawanie moczu.

Chorego zabezpieczyć przed potłuczeniem się i przegryzieniem języka - włożyć między zęby zwinięty kawałek tkaniny. Po ustąpieniu objawów - chorego położyć, przykryć i zapewnić spokój.

ZAWAŁ MIĘŚNIA SERCOWEGO

lub ostra niedomoga naczyń wieńcowych

Objawy: długotrwały ból za mostkiem w okolicy serca, promieniujący aż do lewej ręki. Chory odczuwa lęk i duszność.

Przed przybyciem lekarza należy chorego ułożyć wygodnie na łóżku, tapczanie, ławce. Zapewnić spokój. Zastosować zimny okład na okolicę serca. Podać leki przeciwbólowe; w razie możliwości podać tlen.

Natychmiast wezwać pogotowie ratunkowe.

Warszawa, 10.06.2002 r.

ANNA HERUBIN
LEKARZ MEDYCYNY
6287397

PRODZIEKAN
WYDZIAŁU CHEMICZNEGO

prof. dr hab. Janusz Serwatowski

Instrukcję opracowano w oparciu o następujące materiały:

1. Instrukcja ogólna BHP i ppoż. z dnia 18.05.1996 r., obowiązująca na Wydziale Chemicznym
2. B.Dolęgowski, S.Janczała: Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach, Wyd. WEKA sp. z o.o., Warszawa 1999